

SZÁNTÓ T. GÁBOR

Keleti pályaudvar, végállomás

(REGÉNYRÉSZLET)

Személyre szabott módszerek

Benedek még az ezredes szobájában tartózkodott, amikor Friedmann az alagsori zárkából a második emelet egyik szűk helyiségébe kísérték, aminek egyetlen ablaka egy szűk lichthofra nézett.

Friedmann teljesen elvesztette időérzékét; nem tudta, öt perccet, vagy öt órát aludt; szeme akkor is égett, ha nyitva próbálta tartani, akkor is, ha behunyta. Kóválygott a fáradtságtól, saját lépéseinek zaja és az őt kísérők bőrtalpú csizmájának csikorgása mintha távolról, vastag függönyök mögül hallatszott volna. Úgy érezte, olykor két lépés között is alszik, ha testsúlyát az őt két könyökénél fogva kísérő két ór karjára eresztette. Súlypontja pillanatonként előre bukott, olyankor magához tért. Amikor az üres helyiségben körbepillantott, sejtette, ismét tortúrának néz elébe. Az ablaktalan szoba, az alig pislálkozó villanykörte és a jelenlévők efelől nem hagytak kétséget. A félelem magához térítette, miközben minden zsigerével vágyott az érzéketlen ájultság állapotára, amikor mindenén túl, ernyedten fekvé, már csupán a test zibbadt sajgása emlékezteti a verésre, amiben része volt, és aminek most újból előtte állt.

Az asztalnál ülő, hosszú karjait az asztalra komikusan előre nyújtva pihentető alak volt a főnök, ezt nyomban látni lehetett. Ő szól majd hozzá, ha jónak látja, és azok a szinte önálló életet élő karok csépelik majd, ez sem kétséges. A vállapjáról ítélve alhadnagyi rangban lévő ávos busa feje, dúsan göndörödő, barna haja, tömött bajsza, bikanyaka és tömzsi felsőtestén mellig kigombolt inge, egész várakozó testtartása, összességében riasztó benyomást keltett. Mint egy mosókonyhában, párás, tapadós meleg volt. Az alhadnagy ingén hónaljtajon izzadságfoltok éktelenkedtek, s még a világítóudvarra néző ablakot se nyitották ki.

Lenyomták egy székre az asztal elé, amin telefont és egy dossziét látott, néhány ív üres papírt, meg egy tollat, akár korábbi kihallgatásán. A majompofa zavarbaejtően fixírozta, és Friedmann, fogát összeszorítva, izmait görcsös készenlétben megfeszítve várt, hogy ne érje váratlanul az első ütés. Az idegesítően fürkésző, gúnyos tekintet azonban moccanatlanul arcára szegeződött, anélkül, hogy más egyéb történt volna. Friedmann nem bírta tovább, és úgy

fordította el pillantását, mint aki tényleg elkövetett valamit és szégyenli, holott csak ereje nem volt e szemjátékhoz. Ekkor végre megszólalt az alhadnagy.

– Igaza van, ember. Maga is tudja, miért van itt, meg én is. Ne raboljuk egymás idejét. Ezt kellene aláírnia. A saját érdekében.

Gépelt szöveget vett elő a dossziéból, és a fogoly elé tolt.

„Alulírott Friedmann Benjámín kereskedő (született Érsekújváron, 1921. január 6-án, anyja neve Schlesinger Rozália, lakhelye Budapest, VII., Garay utca 33.) az alábbi, beismerő nyilatkozatot teszem:

A Magyarországi Cionista Szövetség vezetőjeként, az Izrael Államába irányuló kivándorlás elősegítése érdekében vettem fel a kapcsolatot szervezetem megbízásából Rajk László belügyminiszterrel. 1946 őszén több alkalommal tárgyaltam vele a Szövetség delegációja tagjaként, melynek során felvetette annak lehetőségét, hogyha a cionisták támogatják azt a politikai irányvonalat, melyet ő a Magyar Kommunista Párton belül visz, mindent el fog követni a kivándorlási kvóta felszabadításáért és az Izrael Államába történő kivándorlás felgyorsításáért.

A támogatás formáját a későbbiekben információgyűjtésben és továbbításban jellelte meg, elsődlegesen a titóista Jugoszláviában működő cionista aktivisták és a szervezeteink között meglévő kapcsolatok révén. Ennek fejében lehetővé tette kisebb cionista csoportok hivatalos engedély nélküli határátlépését Magyarország és Csehszlovákia között, ahol az Izrael felé irányuló, illegális kivándorlás zajlott. Ez az akcióorozat, melynek szervezésében és lebonyolításában is közreműködtem, egészen 1949 elejéig folytatódott.

Rajk Lászlónak tudomása volt arról is, hogy a Cionista Szövetség »sajtófigyelés« leple alatt folyamatosan adatokat szolgáltat Überall nagyköveten és Ben Cur (Péterfi Endre) konzulon keresztül az izraeli érdekképviseletnek, és a kémtevékenység ellen sem belügyminiszterként, sem külügyminiszterként nem lépett fel.

A rendszeres híryanagokon túlmenően, 1948 decemberétől részletes kimutatást készítettünk az Izraeli Nagykövetség számára a magyar köztisztviselői kar zsidó származású tagjairól, abból a célból, hogy Izrael Állam nyilvánartással rendelkezzen ama személyekről, akikről feltételezhető, hogy szimpatizálnak Izrael Állam törekvéseivel, és személyük ilyen módon felhasználható.

Kihasználva a Cionista Szövetség szoros együttműködését az amerikai Joint budapesti képviseletével, Rajk – közvetítője révén – több alkalommal kapcsolatot létesített ezzel a szervezettel is. 1949 tavaszán nem leplezte tovább aljas céljait. Tudomásunkra hozta, hogy a Joint budapesti képviselete és New York-i központja révén az Amerikai Egyesült Államok javára folytat kémtevékenységet, és a titoista Jugoszláviával karöltve, megdönteni kívánja a Magyarországon fennálló törvényes államrendet, minekutána az Izraelbe irányuló szabad kivándorlás is lehetővé válik, ezért felhívta a Cionista Szövetséget, hogy támogassa e törekvésében.

Tudom, hogy főbenjáró bűncselekményt követtem el, mely súlyosan veszélyezteti a demokráciát és a népek békéjét, de tetteimet megbántam, és beismerő vallomá-

sommal is elősegíteni kívánom az igazságszolgáltatás munkáját. Példás büntetést kérek úgy magamra, mint társaimra, mely elretten ti a hozzánk hasonlókat alávaló tetteik elkövetésétől.”

– Itt írja alá – nyúlt át az asztal fölött az alhadnagy, mutatóujjával a papír alá jára bökött, míg másik kezével egy tollat pöckölt a fogoly elé. – Az apróságok nem számítanak. Még pontosíthatja a részleteket.

– Ez nem az én vallomásom – préselte ki magából a szavakat Friedmann. – Amit saját kezűleg leírtam, azt vállalom, de amit nem követtem el, azt nem is vallhatom be.

Remegett a gyomra, miközben beszélt. Azt szuggerálta magába, hogyha odakanyarítja nevét, hamis tanúságot tesz, és ezzel bűnt követ el, amivel más is bajba sodor, ugyanakkor a várható fizikai kínokon túl az is megrettentette, hogy a vallomás hajmeresztően abszurd elemei között több olyan tény is szerepelt, mint például a sajtófigyelésről szóló beszámoló, illetve a köztisztviselői karról készült kimutatás, ami egyértelműen azt bizonyította, hogy a letartóztatottak közül valakit szóra bírtak, vagy még korábbról beható információkkal rendelkeztek a Szövetség és az izraeli képviselőlet működéséről. Friedmann attól tartott, hogy aki ezeket a máshonnan aligha bizonyítható tényeket közölte, az félelmében esetleg más is bevall, olyan szemenszedett hazugságokat is, mint ami az orra alá tolt szöveg nagy részét alkotta.

– Azt állítja, hogy ami itt szerepel, az nem igaz? – egyenesedett fel fenyegetően Vadász. – Azt meri mondani, hogy a vizsgálati anyagban valótlanságok szerepelnek?

A gyomorgörcs ültében is szinte meghajlította a fogoly testét a tömzsi alak előtt, akinek karjai így, állva csaknem a térdéig értek, s megfeszülő mellizmai a zubbonyon át kidudorodtak. Friedmann fülének is váratlanul csengett a saját hangja, amint csak annyit vet oda:

– Az illegális határátlépés elősegítését elismerem. A többit nem.

Sejtelve sem volt, mitől merészkedik ilyen messze. Ha hallgat, tán kevésbé provokálja a másikat, mint így, nyíltan szembezállva vele.

– Ha így áll a dolog, akkor ebédszünetet kell tartanunk. Az elvtársak is így gondolják, ugye? – fordult Vadász a két fogdaórhöz, akik mindeddig Friedmann háta mögött álltak. Azok mintha közelebb léptek volna. Az alhadnagy lehajolt az asztal lábához, és egy barna papírzacskót emelt fel. Ebben a pillanatban ragadták meg a vállánál és a hajánál fogva, de hiába rúgkapált ösztönösen a váratlan agresszió ellen, az erőfölénnyel szemben tehetetlen volt. Ingnyaka torkára szorult, levegő után kapkodott. Vadász lépett mellé, és visszakézből pofon vágta. Friedmann belesédült az ütésbe, szájsarka felrepedt, és szerencsétlenségére elharapta a nyelvét. Erős kéz facsarta az orrát, megint nem kapott levegőt, felsebzett szájával tátogott, míg engedtek a szorításon, és lélegzetet vehetett. Mozdulataik összehangoltak voltak. A pillanatnyi megköny-

nyebbulés után karját kicsavarták, testét a széktámlához szorították, fejét hátrafesztették. Hasító fájdalmat érzett a nyakában, mintha egybeszaladtak volna a csigolyái. A következő pillanatban egy fakanál nyelét dugták a szájába, amivel szétfesztették ajkait és fogsorát. Inye a durva mozdulatoktól felszakadt. Vadász felemelte a barna papírzacskót és a szájához tartotta. Vastag sugárban ömlött a durva szemcsés só, miközben mozdulni sem tudott. A szemét becsukhatta, hogy a váratlan, maró fájdalmat tompítsa, de szájürege hamar megtelt és fuldokolni kezdett. Köhögőroham fogta el, visszaöklendett valamit, ekkor elengedték az orrát, hogy levegőhöz jusson, de vasmarok préselte össze az állkapcsát, hogy csurig telt száját ne ürítse ki semmiképp.

- Szép lassan szétmarja a torkod - hallotta Friedmann a busafejű tárgyilagos hangját, mely csak akkor vált feszültté, ha a fogoly váratlanul mozogni próbált, és vissza kellett nyomniuk. - Kell azért hozzá idő. Beletelik egy-két órába is. De a fasiszták szálláscsinálói nem érdemlik meg az életfogytiglant. Az ilyenek meg, mint te, különösképpen nem.

Friedmann teste először csak az égő fájdalomtól feszült meg, amint sebébe mart a só, majd a nyálával keveredő, torkába szivárgó létől fuldoklászerű köhögőrohamot kapott. Egyre gyorsabban, egyre görcsösebben öklendte volna ki az olvadozó kását, kapkodott volna levegő után, de az állkapcsába kapaszkodó kezek nem engedték. Utolsó erejével elrúgta magát a földtől, s mivel addig is hátrafelé húzták, váratlan elrugaszkodásával, zuhanása közben a háta mögött álló két fogdaórt is fellökte. Köpködve, krákogva szabadult a szájába tömött sótól, de feldühödött kínzóik ismét rávetették magukat. Vadász ekkor meglepő nyugalommal közbeszólt:

- Az őrizetes bizonyára megszomjazott. Evés után illenék neki inni adnunk.

Felrántották a földről, majd visszanyomták és letérdepeltették. Teste ívbe feszült, amint hajába csimpaszkodtak, és a fakanalat keresztben szájába feszítették.

- Nyugalom elvtársak, pontosan célzok - nézett fel röhögve embereire Vadász. Azok a kétségbeesetten rángatózó fogoly hátába térdeltek, és keményen tartották a fejét. Az alhadnagy komótos mozdulatokkal kigombolta sliccét, és némi matatás után, vagy harminc centiméter távolságból, Benjámint arcába vizelt.

Az imént még a pusztai lélegzetvételért küzdő, most a meglepetéstől elnémuló, majd minden erejét megfeszítve felüvöltő Friedmann ismét megpróbálta kiszakítani magát a szorításból. Dühödten rángatózott és vonaglott - mindhiába. Amikor alábbhagyott a húgysugár, teste még mindig ívbe feszült, s gurgulázó hangok törtek elő a torkából:

- Rohadt fasiszták! Legyetek átkozottak! - Rázkódott az ideges zokogástól.

A sliccét felrántó alhadnagy intett, a két pribék elengedte az ernyedt testet, ami előre bukott. Vadász kiszámította a felé dőlő fogoly röppályáját, s még úgy rúgta meg, hogy a levegőben volt. Friedmann arccsontja akkorát recsent, hogy még az egyik fogdmeg is felszisszent. A zuhanó alak szinte megállt a levegőben, azután élettelenül puffant a linóleumon.

– Főnök, ennek lehet, hogy annyi – mondta néhány másodpercnyi csend után, amelyik az imént sziszegett.

– Na, az kéne még csak! Gyerünk, Fucskó, leheljünk bele életet.

A megszólított az ajtóval szemközti falra szerelt mosdó csapjához tartott egy lavórt, teleengedte hideg vízzel, és odaadta az alhadnagynak. Vadász a földön fekvő fejéhez lépett, és óvatosan eltartva magától a bádogedényt, nehogy a ruhájára fröccsenjen a víz, Friedmann fejére öntötte az egészet.

– Ez nem mozdul, főnök – mondta aggodalmaskodó hangon Fucskó.

– Kuss, az istenit! Fel kell élesztenünk. Hozzon még vizet! – lökte kezébe a lavórt.

A fekvő test a második zuhanyra se moccant. A körülötte lassan terebélyesedő tócsa átította zakóját, foltja egyre terjedt, és a riasztó mozdulatlanságot szemlélő három egyenruhás cipőjét is körbefolyta.

– Ez megmurdelt – szólalt meg az eddig némán figyelő fogdaőr.

– Az bebaszna, Babcsány! – emelkedett fel Vadász, aki lehajolt, hogy meghallgassa, lélegzik-e Friedmann. – Maguk még nem láttak verést, ha azt hiszik, ez elég ahhoz, hogy valakiből kimenjen a szufla. Pedig a lószarból még nem is adtunk neki – mutatott az asztal alatt egy barna zacskóra. Az elkerekedő szemek láttán megdühödött: – Maguk pancserék! Azt hiszik, a vallatás lényege a verés, pedig az csak egyetlen eszköz a sok közül. Minden módszernek személyre szabottnak kell lennie, csak akkor lehet eredményes. Ennyit se tanultak, amióta itt vannak, basszák meg! Rá kell tapintani, kinek mi a gyenge pontja. Ez a szakma, nem a gumibot. Láthatták, hogy kiborult. Kell még egy kis idő, és ez is megpuhul.

– Ha túléli – bukott ki Fucskóból.

– Ne nyávgogjon már, mint egy kurva. Mit van úgy beszarva? Nem olyan könnyű megdögleni, higye el nekem. Tapasztalatból tudom. Ha meg nem bírja a szakmát, menjen vissza a köztisztaságiakhoz. – Megcsörrent a telefon. – Hát ez ki a franc?

Az éles csörgésre mintha megmoccant volna Friedmann is. Vadász, miközben füléhez tartotta a kagylót, szabad kezével diadalmasan és megkönnyebbülten mutogatott. Aztán elvörösödött.

– Munka közben vagyunk! – mondta sértetten, majd a vonal másik végén elhangzó kérdésre azt felelte: – Kielégítő állapotban van, és hajlik a beismerésre. – Újabb hallgatás után felcsattant: – Na, de nekem az ezredes elvtárs mondta, hogy... – Aztán mintha a másik oldalon rövid rendreutasítást köve-

tően letették volna a telefont, köszönés nélkül csapta le ő is a kagylót. Arca vöröslött a dühtől:

– Végeztünk, elvtársak. Mert az én módszereim „nem elég kifinomultak”, és „az eljárás jelenlegi szakaszában nem kívánatosak”! – utánozta gúnyosan Benedek György hangját. – Tudhattam volna, hogy ez lesz a vége. Benedek az ügy gazdája. Akkor viszont minek szopatják az embert, hogy az ezredes személyes kérése, „ellenkező utasításig”?

Fucskó és Babcsány semmit nem értettek. Bambán hallgatták Vadász ki-rohanását, megütözve a főnökséget ért szidalmain.

– Mit bámulnak? Magukban nincs semmi szakmai önértzet? Legyenek egy kicsit büszkéek a munkájukra. Enélkül odafönt szart se tudnának produkálni. – Cipőjét a fekvő test bordatájéka alá csúsztatta, és lökött egyet rajta. Mintha halk nyögés, sóhajtás szakadt volna ki belőle. – Látják? Kutyabaja. Én mondom maguknak, nem vagyunk megbecsülve. Pedig nélkülünk aztán nem működhetne ez az egész krájlzeráj. Finomkodó értelmiségiek nem tudják megvédeni a néphatalmat ezekkel a fasisztákkal szemben. Ezt sose felejtsek el. Na, vigyék vissza ezt a szarházit a cellájába!

Minden jó, ha a vége jó?

Feszülten, idegesen ért haza. Későre járt már, Kata mégsem volt sehhol, és a szomszédasszony, ahogy észre vette érkezését, bezörgetett, és a kezébe nyomta Kata lakáskulcsát, amit az ajtóban felejtett. Benedek dühöngött a felelőtlen-ségen, és úgy nézett körbe, mintha azt vizsgálná, nem járt-e bent a nyugdíjas történelemtanár-nő a lakásban, aztán elszégyellte magát. Sose szerették egymást, de Benedek becsülte az öregasszonyban, hogy nem képmutató, nem is próbál úgy tenni, mintha szimpatizálna vele. Köszönésen túlmenően soha nem beszéltek egymással. Az asszony senkivel nem tartott kapcsolatot. Azt pletykálták a házban, hogy valaha apáca volt, egy szerelem miatt otthagya a zárdát, de a férfi, akiért kilépett a rendből, faképnél hagyta.

Kikapcsolta derékszíját, egy széktámlára dobta a zubbonyát, lerúgta lábáról a színénél sötétebb pasztától kissé már bebarnult cipőt, és kimerülten dőlt végig a nappali kanapéján. Nyáron mindig beleizzadt a kemény bőrcipőbe, jól esett megszabadulni tőle, kinyújtózni és elmacskásodott lábujjait tornáztatni.

Amikor nyolc óra után hazahozatta magát, még mindig nem volt vége Friedmann kihallgatásának. Több mint egy álló napja dolgoztak rajta, ezek szerint eredménytelenül.

Hol a túróban van ilyenkor? – gondolt türelmetlenül feleségére, aztán elhúzta a száját. Családlátogatás, hát persze, mondta is. Igaz, nem panaszkodhat;

ahhoz képest, hogy kezdetben milyen sűrűn szaladgált a papához és a mamához, mostanára havi egy, legfeljebb két alkalommal járogatott haza.

Nagyot kordult a gyomra. Kiballagott a konyhába, hogy valami ennivaló után nézzen, de a jégszekrény jószerével üres volt. Előző hétvégéről maradt pörkölt, de ahhoz nem volt gusztusa, kétszer vacsorázott belőle, egyszer ebédre ette. A kenyereszsákban szintén többnapos, kissé már penészesen szagló rozskenyeret talált. Ahogy a belsejéhez ért, nyúlós és tapadós volt; savanykás szagot árasztott. Undorral csapta be a hűtőszekrény ajtaját, és ingerülten csóválta a fejét. Levágott három szelet kenyeret, és a gáztűzhely platniján kezdte pirítani, hogy ehető legyen. Kenyérből sose volt hiány, abból mindig jóval többet vett Kata, mint amennyit elfogyasztottak, így gyakorta szikkadtan ették a maradékot, mert kidobni egyiküknek se volt szíve.

A spájzban szerencsére lógott egy jókora füstölt szalonna. Kissé avas stichje volt, de Benedek észre se vette, s talált némi kolbászmaradékot is, ami jobb kedvre derítette. Kellemetlen gyerekkori emléke volt, hogy kolbászt csak ritkán, olyankor is csak vékonyra karikázva kapott, ezért, mióta megtehetette, gyakran fél szálát is elrágcsált, nagyokat harapva a füstölt, csípős rúdból.

Kezdetben nem volt ennyire lepusztult a háztartás. Kata rendszeresen járt a piacra, s ha nem is mindig lelkesedve, de tudomásul véve feladatát, hetente többször is főzött. Később rapszodikussá vált a házvezetés. Olykor terülj asztalkám fogadta férjét, olykor látszott, hogy neheze érik a gondoskodás. Benedek ebben messzemenően megértőnek mutatkozott, s ez nem is jelentett különösebb lemondást, mert igénytelenül kosztolt. Csak néha ugratta feleségét azzal, hogy úrilány, ezért türelmes vele az átnevelés időszakában. Amikor Kata az órai mellett dolgozni kezdett a Szabad Népnél, és gyakran csak este ért haza, Benedek maga ajánlotta, hogy ezentúl mindig bent ebédel, egyenek hideget esténként. Az asszony hálás volt és kapva-kapott az ajánlaton. Azóta csak hétvégén került frissen főzött, meleg étel az asztalra, és a maradékot olykor hét közepéig ették. Kata olykor „szeretetcsomagot” hozott hazulról, ezek jelentették a különlegességet, bár Benedek olyan fanyalogva fogadta a dolgot, mintha magától a burzsoáziától érkezett volna a küldemény.

A kovászos uborkán némi fehér lepedék képződött a csatos üvegben, nem volt hozzá gusztusa, inkább hagymát karikázott fel az állva bekapkodott szalonna és kolbász mellé. A szobába menet még egyszer benézett a kamrába. Valami édességre vágyott, leginkább csokoládéra, végül megtette a kockacukor is. Belemarkolt a dobozba, s a szobában ropogtatott-szopogatott el néhányat. Kata gyakorta megmosolyogta szokását, hogyha csak teheti, minden étkezést valami édességgel fejez be. Olyan, akár egy kisgyerek, mondta neki régebben, gyengédebb pillanatokban, magában pedig hozzáfűzte: a túlzott édességfogyasztás a gyerekkori szeretethiány kompenzációja.

Olvasni nem volt kedve, de valamivel agyon akarta csapni az időt, amíg egyedül van. Bekapcsolta a rádiót, aztán újra kiment a konyhába, és egy pálinkásüveggel tért vissza. Egy Hacsaturján darabot közvetítettek, akkor konferáltak be, míg odakint volt. Nem tudta, mit hall, de nem is izgatta különösebben, a lényeg az volt, ne legyen csend, és komolyzene szóljon. Imponálni akart Kátának, amikor hazaérkezik.

Fejét a kanapé karfájára támasztott díszpárnára helyezte, lassan kortyolgattott a szilvóriumból, és igyekezett megfelekedni Friedmannról, aki egy percre se ment ki a fejéből. Szerette volna elfeledni mindazt, ami idegfeszítő munkájával kapcsolatos, de gondolatai gyakorta otthon is e körül kerengtek, ezen az estén pedig egyáltalán nem hagyták, hogy másra irányítsa figyelmét. Katával beszélgetve legalább megfelekedhetett benti dolgairól, s olykor tudatosan beszéltette is őt, aki örömmel csacsogott, élve a felkínált ritka alkalmakkal, bár egy idő után azt akarta, hogy Benedek is meséljen valamit a munkájáról, és a beszélgetés ilyenkor általában megfeneklett.

Négyujjnyi pálinka lötyögött az üveg alján, amikor leheveredett. A koncertközvetítés végére elszopogatta az italt, Kata pedig még mindig nem volt sehol. Zsongó fejjel hallgatta a híreket. Csalódott volt, és egyre idegesebb. MASHOGY képzelte az estét. Meg akart feledkezni mindarról, ami napközben nyomasztotta, el akart bújni előle az asszony izzón olvadó puhaságába, a tegnap este oly csábítón kitarulkozó és örvénylőn megváltó menedékbe. Nem csupán azért, mert megfeszülő és forrón lüktető ágyéka még frissen emlékezett a visketőn bizsergető vágyra és a borzongató beteljesedésre, amit korábban ilyen elemi erővel nem élt át, hanem mert az este olyasfajta bizonyosságot érzett, ami elragadhatatlanul az övé volt, s amit soha nem tapasztalt még. Övé volt az asszony, a sejtjeiig mindenestől átadta magát. Ezt a bizonyosságot akarta újraélni, noha nem tudta volna megfogalmazni, csak érzékei voltak az élmény birtokában, ezért is érzett szavakban kifejezhetetlen csalódottságot, mint egy gyerek.

Kata mindeközben a Luxor kávéházban ült a Szent István körúton, egy eldugott sarokasztalnál, és konyakot ivott, kedvetlenül, hányingerrel küszködve. Nem ivott soha töményt, de most úgy érezte, szüksége van rá.

Gyalog indult hazafelé, át a Margithídon, mintha időt nyerve elhatározásra juthatna, mit kell tennie. A pesti oldalra átérve semmivel nem jutott előbbre, ezért tért be erőt gyűjteni a kávéházba, és zökkent le a rózsaszín, ezrett márványasztalok egyike mellé a hátsó traktusban. Azt hitte, mindenki őt nézi majd, rá van írva a nyomora, de ügyet se vetettek rá, az emberek az asztalok fölött összehajolva beszélgettek, a kávégép surrogása mellett csak duruzsoló beszédfoszlányokat lehetett hallani.

Azért ivott, hogy erőt gyűjtsön az induláshoz. Haza kellett mennie, ezzel maga is tisztában volt. Az apránként szopogatott alkohol hamar a fejébe szállt.

Bambán bámult maga elé, merengve nézte, ahogy egy homlokára feltolt, sűrű kalapot viselő férfi udvarol a kasszírónőnek, úgy fogja meg, nézegeti és morzsolgatja a kövérkés pénztárosnő virslíujjait, mintha kézfejéből is tudna jósolni neki, nemcsak a tenyeréből.

A konyaktól Kata gyomra felkavarodott. Kezét szája elé kapva, ki kellett mennie a mosdóba. Olyan váratlan erővel tört rá a hányinger, hogy gondolkodási ideje sem maradt, józan pillanatában hogyan ítélné meg egy kávéház vécejébe hányó önmagát. Hosszasan dörgölte utóbb a kezét, amivel a porcelán-csészébe kapaszkodott. Arcát lemosta, száját kiöblítette hideg vízzel, és visszatámolygott az asztalához.

Mintha kihányta volna az életét. Ez a hasonlat jutott eszébe az asztal és a fal közé lezökkenve. Mindig olyan őszinte viszonyra vágyott, hogy ne „csak” feleség, de szövetséges, barát, elv- és harcostárs is legyen, különösen, hogy egy ideológiai frontszolgálatot végző férfi társa lett, ahogy kezdetben Gyuri munkáját emlegette. Szilárdabb alapúnak képzelte a maguk kapcsolatát, mint amilyen a törékeny érzelmekre épülő életüket. Annakidején utálta, ahogy környezetében a lányokat kiházasították, s onnantól az volt a dolguk, hogy a férjüket szolgálják, szüljenek és háztartást vezessenek. Apja és anyja baráti körében volt néhány ilyen pár. Kata úgy gondolt ezekre az asszonyokra, mint kitartottakra, akik maguk is tudják ezt, cserébe el kell viseljék, hogy férjük megcsalja őket. Rosszabb, mintha kurválkodnának, mert akkor legalább mind a maga ura. Ki tudja, vajon Gyuri nem lépett-e félre, jutott újra eszébe. Mit számít az már? – söpörte félre gyanakvó féltékenységet. Mi ez ahhoz képest, hogy minden nap egyforma, hogy bizalmatlanság, titkolózás a része csak, gyengédségnek nyoma sincs, s az őrületig egyhangú és unalmas az életük. Csak az kösse ehhez az emberhez, ami azokat az asszonyokat a férjükhöz, akiket megvetett? Hogy biztonságban élhet? S ugyanezt próbálja kiharcolni az apjának és az anyjának is, akik láthatóan összetörtek, csak a maguk baja foglalkoztatja őket. Ez lenne a perspektíva, mert már ők szorulnak támaszra, és egyedül Gyurihoz fordulhat, aki magyarázatot adhat és segíteni is tud?

Igazságot kell szolgáltatnia az apjának. Ugyan mit ártott éppen ő a nép államának, aki már akkor is kommunistákat védett, amikor nem volt remény arra, hogy haszna származik belőle? És az anyja, akit éppen baloldali meggyőződése miatt távolítottak el a Rádióból? Miattuk, értük is ki kell tartania. Meg kell értetnie Gyurival, hogy ilyen jogtalanság, mint ami az apjával történt, megengedhetetlen, mert hitelét veszti mindaz, amiben hisznek, amiért küzdenek. Az nem lehet, hogy mindez nem ébreszti rá őt, hogy beszélnie kell vele: beszélnie mindarról, ami körülöttük történik, velük és bennük.

Hirtelen sietős lett, táskájába túrva egy tízest dobott az asztalra, és meg se várva a visszajárót, kifelé indult. Az asztalhoz érkező pincér derékből meghajolt a távozó vendég után.

Jölesett a Duna felől hátába kapó, hűvös esti szél, ami még a kabátgallérját is nyakára lebbentette. Könnyűnek érezte a lépteit, mintha léggömbökön rugózott volna, csak a feje kóválygott. Jobb lesz gyalog, kicsit kiszellőztetve a mámort, mielőtt sor kerül a beszélgetésre, döntötte el, és a Marx térnél jobbra fordult. Ilyen késői órán meglehetősen régen járt egyedül az utcán, de mindaddig nem félt, amíg nem füttyögött utána két suhanc az Astoria szállónál. Sietősre vette lépteit, majd amikor észrevette, hogy utána indulnak, futni kezdett, s csak a Nemzeti Múzeum kerítésénél fordult hátra. Üres volt az utca. Elszántan lépkedett tovább. A könnyű részegség tompává tette, és némi fejfájást okozott.

Kata ideges lett, ahogy hiába turkált táskájában kulcs után, azután kényszeredetten csöngetett.

- Hát te már itt vagy? - kérdezte az előszobába lépve, színlelt meglepetéssel.

- Mindjárt tizenegy, mégis hol lennék? Ha nem volnék itthon, te se tudtál volna bejönni - emelte fel kulcsosomóját Benedek. - Hogy a fenébe lehetsz ilyen szétszórt? Az ajtóban hagyta a kulcsod. A szomszéd adta ide. Akár be is jöhetett volna. Egyáltalán, hol voltál mostanáig?

- Anyáméknál, látogatóban. Mondtam, hogy odamegyek, nem? - Kata hangja sértett volt a számonkéréstől.

- Nem gondoltam, hogy ilyen hosszan maradsz.

- Képzeld! Beszélgettünk.

- De ilyen sokáig?

- Van, akivel lehet. Egyébként sem rendelkezhetsz az időmmel - bukott ki belőle hirtelen. Arca paprikavörös volt, tekintete vérszesen vibrált. Benedeknek elkerekedett a szeme:

- Te ittál!

- Miért, te nem? - Kata a kanapé mellett álló, üres üvegre mutatott.

- Én mégsem vagyok részeg.

- Én sem vagyok részeg, csak ideges. Leginkább a gyanakvásodtól. Különbösen is, lehet, hogy inkább nekem kellene gyanakodnom amiatt, te hol töltöd az idődet.

- Dehát mi a baj tulajdonképpen? Mitől vagy ilyen ideges? - Benedek olyan zaklatottnak és ziláltnak látta feleségét, mint még soha. - Ül már le végre, és próbáld elmondani!

- Ne kiabálj velem! Elegendem van abból, hogy úgy kezelsz, mint egy taknyos kölyköt, akit kioktatsz vagy leintesz!

- Na, ebből elég! - mondta emelt hangon, sértetten a férfi, felállt a kanapéről és bement a hálósobába.

Kata érezte, hogy elszúrta a belépőt. Addig gyözködte magát, hogy még ma este szóba kell hoznia az apja ügyét, hogy mire hazaért, pattanásig feszültek az idegei, elég volt egy kellemetlen mondat, és robbant. Ha Gyuri most lefekszik,

másnap estig nem kerülhet sor a beszélgetésre, gondolta dühösen, bár pislákol benne a remény, hogy korábbi összezördüléseikhez hasonlóan, férje nem viseli sokáig a némaságot, és kiengeszteli. Nemigen lehetett Benedekkel veszekedni, mert nem volt haragtartó, a hangoskodás és a durvaság távol állt tőle, és azt is nehezen viselte, ha Kata volt indulatos. Keveset beszélgettek, de Benedeknek szüksége volt a tudatra, hogy mindig szólhat hozzá. Ha valamit, ezt a furcsa ragaszkodást tudta benne szeretni. Elég neki a benti feszültség, nyugodt és biztos hátszóra van szüksége, magyarázta nem egyszer a férfi, miközben gyengédnek szánt mozdulatokkal lapogatva vállát, felsegítette Katát a fürdőszobában földre dobott törülközőről, vagy a vécétetőről, ahol lábát felhúzza, térdére hajtva fejét, kucorgott.

Most is abban bízott, hogyha duzzogva félrevonul, Gyuri, mielőtt lefekszik, tesz majd egy kísérletet, hogy megbékítse, és akkor szóba hozhatja a dolgot. Ezúttal a sötét konyhába vonult, és az egyik hokedlin foglalt magának várakozó pozíciót, de a percek óráknak tündek, ráadásul a sötétben újra szédülni kezdett, s ettől a gyomra is felkavarodott.

Benedek a hálószobában vetkőzött. Zubbonyát, szokásával ellentétben, a szekrénybe akasztotta, amiért Kata máskor hiába rimánkodott. A tükörbe pillantva, dühösen simított át néhány kósza tincset kopasz fejbúbján. Nem értette felesége viselkedését, melyre ezúttal, úgy vélte, egyáltalán nem szolgált rá. Csalódott volt, hogy megtört a tegnapi éjszakai varázs, és azzal teljesen ellentétes hangulat lett úrrá rajtuk. Mindig eltűzöttnek, érthetetlennek tartotta, és a női hormonok kiszámíthatatlan hatásának tudta be Kata menstruációs hangulatingadozásait, de elnézte neki, bár ezúttal érezte, hogy többről van szó. A maga módján szerette őt, büszke is volt tetszetős külsejére, imponált neki a műveltsége (azzal együtt, hogy olykor nyomasztotta a maga csekélyebb olvasottsága), s még azt is elnézte neki, hogy nem túl szorgos háziasszony. A családját és a baráti körét valóban nem szívlelte, ezt soha nem tagadta előtte; úgy érezte, ezek egy lezárult életszakasza tartozékai, mai gondolkodása összeegyeztethetetlen a hozzájuk fűződő bensőséges viszonyal; visszahúznák Katát abba a világba, amiből tudatos választása által képes volt kiszabadulni.

Pedig már elszánta magát, hogy megpróbál több figyelmet fordítani kettejük életére. Érezte ő is, hogyne érezte volna, hogy sivarak és egyformák a hétköznapiak, csak ereje nem volt eddig, hogy változtasson, pedig ez a saját érdeke is, tudta jól. A tegnapi este azonban meggyőzte, hogy Kata is kicserélődne, ha ő másként tudna viszonyulni hozzá. Meg is fogadta, hogy így tesz. A ma délutáni telefon alkalmával is olyan szelíden beszélt vele, ahogy csak tudott. Semmi okot nem adott erre a lehetetlen viselkedésre. Máskor, ha ő volt pokróc, némi büntudattal közelített volna hozzá, és szögletes mozdulataival kiengeszteli, de most ártatlannak érezte magát. Jusst se megy utána, főjön csak

a saját levében, majd megpuhul. Komoly oka úgyse lehet a duzzogásra, erre előbb vagy utóbb maga is rájön.

Kata nem tudta mennyi idő telt el. Kissé lecsillapodott a gangra néző, hűvös konyhában, ami nyáron se kapott napot, s a bódultság maradéka is elpárolgott fejből. Indulatát türelmetlenség és kétségbeesés váltotta fel. Lehet, hogy szó nélkül lefeküdt? – rágta a szája szélét. Azt szeretne volna, ha férje engeszteli, de tudta, most nem egészen ugyanaz a helyzet, mint általában.

Lemászott a hokedliről, és megeresztette a csapot. Odahajolt s nagy kortyokban nyeldekelte a hideg vizet. Nem volt maradása tovább. Puha macskaléptekkel settenkedett végig az előszobán, hogy belessen a résnyire nyitott ajtón a hálószobába.

Ott, az ajtóban ütköztek egymásnak. Mindketten zavartan hátrahőköltek, Kata meg is ijedt. Benedek kapcsolt hamarabb, udvariasan hátralépett, hogy beengedje nejét, de nem bírta némán, és mintegy magyarázatképpen véletlen találkozásukhoz, annyit mondott:

– Épp indultam volna fogat mosni.

Kata arca megrándult. Olyasfajta indulat ült ki vonásaira, mely a tehetetlenségből táplálkozik; abból a tehetetlenségből, ami a mindig alávettettek lelket őrlő, kényszerű és sorsszerű sajátossága, amit akár gyűlöletnek is mondhatnánk, ha nem lenne olyan mellbevágó feleség és férj között. Őt magát is meglepte az érzés hevesége, szinte szégyellte, mindazonáltal érezte, hogy képtelen legyűrni, úgy szakad fel belőle, mint egy hosszan elfojtott köhögés.

Benedek megrettent ettől a sötétlő tekintettől, mintha csak tudta volna, mi jár az asszony fejében. Ahogy Kata ellépett volna mellette dacosan felszegett fejjel, határozott mozdulattal utána nyúlt, megmarkolta a karját és visszahúzta.

– Dehát mitől vagy ilyen ideges? Mondd már el végre, mi történt veled!

Kata úgy tett, mintha tétovázna, pedig csatát nyert, és röpké elégedettséget érzett. A miheztartás végett azért elhúzta karját, de csak annyira, hogy férje gyengéden utána nyúljon, és magához vonja. Úgy érezte, itt a pillanat. Fátyolos tekintetét Benedekre függesztette, s egészen halkán mondta, mint aki tart attól, hogyha hangosan beszél, elcsuklik a hangja.

– Apámat politikailag megbízhatatlannak titulálták, ezért nem veszik fel egyik új ügyvédi munkaközösségbe sem. Valami fatális félreértés történt. Hónapok óta kínlódik munka nélkül, és ez teljesen elemészti. Az élete volt az irodája, most meg otthon gubbaszt egész nap. Miféle igazságtalanság ez? Apám nem kommunista, de mindig baloldali volt. Most meg mintha őt is béliázták volna. Ha ilyen túlkapások történnek, hogyan győzhetjük meg az embereket arról, hogy igazságosabb világot szeretnénk? – nézett szemrehányóan férjére. Igyekezett taktikusan kérdezni, hogy Benedek is átérezze az ügy jelentőségét, ne csupán azt hallja ki szavaiból, hogy az apjáért aggódik.

A férfi a fejét csóválta, miközben leültek egymás mellé a kanapéra.

– Forradalom van, ha nem lövünk, akkor is. El kell dönteni mindenkinek, hova áll. Aki nincs velünk, az ellenünk. Apád történetesen mindig a pártegyesítés ellen volt, ami pedig fontos volt a számunkra. Jobboldali szocdem volt és maradt. Különbösen is hatvan éves, nyugdíjkorban van.

Ugyan honnan tudja Gyuri, mi volt az apja véleménye a pártegyesítésről? Sose esett szó róla. És micsoda cinizmus, hogy éppen nyugdíjkorban van? Kata nyelt egyet, és visszafogva mérgét, csupán annyit kérdezett:

– Mégis, mi köze van ennek ahhoz, hogy megfosztják a munkalehetőségtől?

– Több volt az ügyvéd, mint amennyire a társadalomnak valójában szüksége van. Valóban nem mindenki folytathatja tovább mostantól a tevékenységét. Azt pedig te is beláthatod, valahogy válogatni kell. Miért biztosítanánk előnyöket a velünk ellenségeseknek a mieinkkel szemben?

– De ha ezek azelőtt is megélték valahogy, az mégiscsak azt mutatja, hogy valakinek szükség volt a munkájukra.

– Az a tény, hogy meg tudtak élni, még nem jelenti a társadalmi szükségét és hasznát a tevékenységüknek. Ez tőkés gondolkodás. Amíg van piac, nosza hadd menjen, egye meg a nagyhal a kishalat? Ez a kapitalizmus. Nagyon sokan nem végeznek semmiféle termelőmunkát, és mint azt te magad is tudod, ez a legfontosabb. A legtöbben megtalálják a helyüket valahol, produktív munkakörben, és ez még nevelő hatással is lesz rájuk.

– De Gyuri, ugye azért engem a „legtöbbek” sorsa mellett az apámé kicsit jobban érdekelhet, nem? És te is tudod: hatvan éves. Ugyan miféle munkát találjon?

– Képtelen vagy felnőni, Kata! Hiába vallod magad kommunistának, hiába vagy művelt ideológiailag, hiába vagy párttag, abban a pillanatban, ahogy a te kis világodban változást idéz elő a forradalom, visszavedlesz azzá a burzsoává, aki voltál, és aki kizárólag a saját szűk környezete önös érdekeinek szempontjából néz mindent.

– Gyuri, az apámról van szó, akit öt éve, velünk együtt majdnem megöltek a nácik; aki elvesztette a fiát, és ebbe kis híján beleőrült, aki mindig is baloldali volt, ha polgár, akkor is; akit a munkája hozott vissza az életbe, és aki most bele van betegedve abba, hogy tétlenségre kárhoztatják, holott ereje teljében van. Közönyösen kellene végignézzem, ahogy teljesen leépül?

Benedek nem válaszolt, mert amit mondandó volt, az csak tovább szította volna a Katában amúgy is izzó parazsat. Munkások és parasztok százazrei élnek nyomorban még mindig, úgy, hogy éjt nappallá téve robotolnak rogyásig. Ők a fronton szenvedték végig a háborút. Ha Engel a kezét nem emeli meg haláláig, akkor sem lesznek kenyérgondjaik. Mások a kölykeiknek nem tudnak enni adni, és télen kabátban alszanak, mert nem telik tűzifára. Falvak százai-ban nincs villany. Mit számít akkor egy ügyvéd lelke? Szenvedett itt más is ép-

pen eleget, és szenved ma is, noha már övök a hatalom, csakhogy a hétköznapok harcai évekig elhúzódhatnak, mert vannak, akik szabotálják az új világot.

- Ne keverd ide a fasizmust! - mondta éles hangon.

- Gyurikám - mondta váratlanul hízelegve Kata -, nem lehetne mégis tenni valamit? Valahogy segíteni. Az nem lehet, hogy ezen múljon a forradalom. Ez mégsem a Rajk-ügy, ahol példát kell statuálni. Ugye ebben igazam van, belátod?

Lassan közelebb csúszott férjéhez, és a combjára tette kezét. Benedek meglepetten nézett az asszony tágra nyílt szemébe, nagy barna szembogarába, aprókat rezzenő seprőszempillájára, gondterheltségtől összeráncolt homlokra, melynek árkaiból egy kecses ívű redő az ornyergéig futott, és tudta, hogy bár elvei ellen cselekszik, ezúttal olyan gesztust tehet, ami az operalátogatásnál is jelentősebb. Arra talán valóban lehetne hivatkozni, hogy Engel illegális kommunistákat védett Horthy idején, futott át az agyán. Tenyerével végigsimított az asszony arcán.

- Ígérni semmit nem tudok, de megpróbálok utána nézni, mit lehet tenni. Majd meglátom. Egyelőre semmi esetre se szólj neki! Azt mindenesetre fenn tartom... - kezdett volna egy újabb mondatba, de Kata hálás arca közeledett az övéhez, és megcsókolta, majd egész testével hozzásimult, szinte odadörgölőzött. Apró keze férje combja közé siklott, majd belemarkolt a megfeszülő izomba. Benedek a ráfonódó testől a kanapé támlájának szorult.

Amilyen feszült és ideges volt alig egy negyedórája, Kata e percben olyan vágytelinek és kapkodóan türelmetlennek tűnt. Benedek nem is igen értette, mi végre ez a sietség. Ennyire szívére vette volna apja nyugdíjaztatását, hogy a bizonytalan ígélet is ilyen megkönnyebbülést okozott?

A dühbe torkolló gondterheltség után a váratlan vágykitörés meglepte Benedeket, aki azonban felszabadult érzelmkifejezésnek vette ezt, s ezért olyan természetes mozdulattal nyúlt az ölében hullámzó, vonagló test után, mintha mindig ez az összeszokottság, mi több összeforrottság, s a gátlásoktól mentes egymásra találás lett volna jellemző kettejükre. Ami eddig történt közöttük, másfél éven át, e pillanatban csupán dőcögős főpróbának hatott, ami - tudta jól - a sikeres előadás-sorozat biztató előjele, sőt utólag visszatekintve egyben talán záloga is. Benedek boldognak érezte magát. Megkönnyebbült, hogy képes volt a gesztusra, megfeledkezett a délutáni kellemetlen telefonbeszélgetésről, az egyedül töltött estéről, az üres hűtőszekrényről, Kata bántó szavairól, s úgy tudta élvezni a pillanatot, hogy hitt benne, nem múlandó és egyszერი gyönyört él át, de mostantól ez lesz életük alaphangja.

Ölben vitte át Katát a hálószobába, vadul huzigálva le róla a blúzt, a mell-tartót, a szoknyát és a bugyit. Fel se tűnt igyekezetében és az asszony sürgőforgó simulékonysága és gyengéd mozdulatai közepette, mellyel újabb és újabb csiklandó érzéseket csalt elő testéből, hogy amint beléhatolna, Kata kisiklik

kezei közül, hasra fordul, s míg fenekét emelgeti, szilaj vágyat ébresztve benne, hogy úgy hatoljon húsába, mint egy dárda, a rég nem használt óvszer után tapogatózik az éjjeliszekrény fiókjában.

– Várj még, várj egy kicsit! – suttogja az asszony, és Benedek arra gondol, ez is a játék része, dehát miért is ne? Átengedi magát Kata találékonyságának, és végtelenül elégedett, ahogy egy pillanatra eszébe jut főnöke fád, aszott felesége. Hálát ad a sorsnak, hogy megajándékozta őt ezzel az asszonnal, aki hálás neki és szereti. Az érzés most bizonyosan kölcsönös, és Benedek érzi, hogy képes lesz komolyabban venni férji feladatát. Kicsit többet lesz itthon, jobban odafigyel rá, és boldoggá teheti Katát, mert azt nem tiltja senki, hogy egy kommunista boldog házasságban éljen.

Kata pedig elégedett. Minden jó, ha a vége jó, gondolja. Végül is úgy alakult, ahogy hazafelé eltervezte. Ő maga le tudta küzdeni ellenérzéseit, Gyuri pedig engedett, megígérte, hogy segít. Nem érez ugyan most semmit, szinte kívülről éli át a szeretkezést, de igyekszik, hogy a másiknak öröme teljék benne. Igaza volt anyjának és apjának, nem szabad elhamarkodottan dönteni. Ezzel tartozik nekik. Lehet, hogy később nem gyűlöli majd magát annyira, mint most. Lehet, hogy nem is gyűlölet ez, csupán undor. Lehet, hogy jobb lesz kettejük viszonya. Az is lehet, hogy egyszer még szeretni is tudja majd ezt a szuszogó, lihegő alakot. Most mindenesetre nehezebbre esik vágyat tettetni, miközben sietős mozdulatokkal helyére illeszti, felsodorja a kotont, és hanyatt dől, hogy testébe fogadja a másikat. A lényeg, hogy ebből Gyuri semmit nem vehet észre. Nem is vesz. Élvezi, ahogy beléhatol. Ő maga nem érez semmit, csak a lendületes löketeket, hallja az ütemes hörrenéseket, ami a gyorsuló mozgást kíséri. Hiába koncentrál, semmit nem érez, csak az idegen test dugattyúmozgását kissé száraz ölében, amit nyálával próbál síkosítani. Nem fáj, csak kellemetlen. Igyekszik másra gondolni, s közben ellazítani ölet. Csak el ne szakadjon a heves mozgástól a gumi. Csak teherbe ne essen! Ha belegondol, görcsöl a gyomra. Nem, ezt az egyet nem tudná most elképzelni. Nem a kar gyereket Benedek Györgytől.